

เอกสารประกอบการพิจารณา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

การอภิปรายแสดงความคิดเห็น
และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ
(สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
หน้าที่ของชนชาวไทย แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ)

อ.พ. 9/2558

สำนักวิชาการ
โทร 0 2244 2070-2

การอภิปรายแสดงความคิดเห็น
และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ
(สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
หน้าที่ของชนชาวไทย แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นในเวลาจำกัด เพื่อให้ทันใช้ประโยชน์ในการประชุมของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ โดยรวบรวมข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความ ข่าวจากสื่อต่าง ๆ และ/หรือสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และผู้สนใจทั่วไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง เอกสารประกอบการพิจารณานี้ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1,2,3 สำนักวิชาการ เป็นผู้จัดทำ และเผยแพร่ทาง www.parliament.go.th/library ผู้ใดนำข้อความหรือส่วนหนึ่งส่วนใดในเอกสารนี้ไปลงพิมพ์ในเอกสารอื่น โปรดอ้างอิงที่มากำกับไว้ด้วย

ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ 0 2244 2070 - 72 โทรสาร 0 2244 2058

กลุ่มงานบริการวิชาการ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้กล่าวถึง ประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ถ้อยคำดังกล่าวหมายความว่า เป็นประเพณีการปกครองที่ปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน (actio) จนรู้สึกว่าจะต้องปฏิบัติตาม (Opinio Juris) หรือจารีตประเพณี เช่น พระราชอำนาจในการพิจารณาฎีการ้องทุกข์ของราษฎร โดยตามมาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคดังกล่าว ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับได้ให้การรับรองและคุ้มครองจนเกิดเป็นประเพณีปฏิบัตินั้น ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หน้าที่ของชนชาวไทย รวมถึงแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยควรจะให้การรับรองและคุ้มครองสืบต่อไป

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ	ก
บทที่ 1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ/บทวิจารณ์	1
1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ	
1.1.1 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	1
1.1.2 หน้าที่ของชนชาวไทย	1
1.1.3 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	2
1.1.4 พิจารณาศึกษาเปรียบเทียบกับสิทธิพื้นฐานของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	4
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการยกร่างรัฐธรรมนูญ	
1.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการยกร่างรัฐธรรมนูญ	8
1.3 ข้อเสนอต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ	10
1.4 สรุปความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการวิสามัญประจำสภาปฏิรูปแห่งชาติ 18 คณะ	11
บทที่ 2 สรุปข่าวและบทความเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	14
2.1 สรุปข่าวเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	14
2.2 สรุปบทความเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เรื่อง แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ สู่ อบท.	15
บรรณานุกรม	

ผู้รับผิดชอบ

นางอรวรรณ พันธุ์เป็รื่อง
นางมาลินี คงรีน

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการวิชาการ ๓

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นางบุศรา เข้มทอง
นายณัฐพล ยิ่งกล้า
นางสาวศิริชนก วิริยเกื้อกุล
นางมัลลิกา สมบัติศิริ
นางสาวอชฌา ไตรมาลัย
นางเสาวภา วาสนา
นางสาวณัฏษ์ลภัส คงชู

นิติกรชำนาญการพิเศษ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรชำนาญการ
เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลอาวุโส
เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลชำนาญงาน
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

พฤศจิกายน 2558

บทที่ 1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ/บทวิจารณ์

1.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญถือได้ว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้น เป็นอันใช้บังคับมิได้ ถ้ามองว่าเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญก็เป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้าง กลไก พื้นฐานของประเทศและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นหัวใจของการปกครอง รัฐธรรมนูญก็เป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทั้งปวง จึงมีผู้คิดว่ามีฐานะเป็นกฎหมายสูงสุด ความสูงสุดของรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดเพราะกฎหมายอื่นใดในระบบกฎหมาย จะขัดแย้งหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ การแก้ไขเพิ่มเติมกระทำได้โดยยาก โดยวิธีการพิเศษยิ่งกว่าการแก้ไขกฎหมายอื่น เหตุผลที่ถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะเป็นสัญญาประชาคมที่สมาชิกในสังคมทุกคนร่วมตกลงสร้างขึ้นมาเป็นกฎเกณฑ์ ในการปกครองสังคมนั้น ๆ รัฐธรรมนูญจึงต้องอยู่เหนือทุกส่วนของสังคม ทุกฝ่ายต้องเคารพและปฏิบัติตามกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ต่างไปจากกฎหมายทั่วไปที่ตราโดยรัฐสภา การจัดทำรัฐธรรมนูญจะมีกระบวนการพิเศษ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เช่น ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการร่างรัฐธรรมนูญ หรือมีส่วนลงประชามติให้ความยินยอม มีการจัดตั้งองค์กรทางการเมืองขึ้น และจัดแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตย อีกทั้งยังรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล กำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังมีคำกล่าวที่ว่า สังคมใดไม่มีการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน และไม่มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย สังคมนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553)

1.1.1 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

“สิทธิเสรีภาพ” (Rights and Liberties) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ได้บัญญัติไว้เป็น 2 คำ คือ

“สิทธิ” หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

“เสรีภาพ” หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น (กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2558)

สิทธิและเสรีภาพที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายของแต่ละรัฐว่าประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใด มากน้อยแค่ไหน เพียงใด ขึ้นอยู่กับบริบทสังคมของประเทศนั้นๆ แต่หากกฎหมายใดที่มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิเสรีภาพอาจมีการพิจารณาแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายนั้นก็ได้

1.1.2 หน้าที่ของชนชาวไทย

หน้าที่ของชนชาวไทย หมายถึง ภาระและความรับผิดชอบของประชาชนชาวไทยทุกคน ซึ่งต้องยึดถือปฏิบัติ ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสองสถานะ คือ

1. ฐานะผู้ปกครอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดใน การปกครองเป็นของปวงชนชาวไทยและประชาชนสามารถใช้อำนาจอ้างการเลือกผู้แทนของตน อัน ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภาแทนตน

2. ฐานะผู้อยู่ภายใต้การปกครอง รัฐธรรมนูญนอกจากจะมีบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพไว้อย่างชัดเจนแล้ว ขณะเดียวกันก็ได้กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่บางประการควบคู่ไปด้วย กล่าวคือ เมื่อรัฐได้ให้หลักประกันในสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนแล้ว ประชาชนก็มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อรัฐด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไว้ในหมวดที่ 4 ว่าด้วย “หน้าที่ของชนชาวไทย” สรุปได้ดังนี้

1. หน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

3. หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

4. หน้าที่ป้องกันประเทศ

5. หน้าที่รับราชการทหาร

6. หน้าที่เสียภาษีอากร

7. หน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ

8. หน้าที่รับการศึกษาอบรมตามที่กฎหมายบัญญัติ

9. หน้าที่พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

10. หน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวนความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540)

1.1.3 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมายถึง แนวทางในการบริหารงานของรัฐที่ใช้เป็นหลักฐานในการตรา กฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยรัฐบาลทุกรัฐบาลต้องยึดถือและปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อ เป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบาย โดยถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เป็นครั้งแรก ในหมวดที่ 5 ว่าด้วย “แนวนโยบายแห่งรัฐ” แต่รัฐธรรมนูญ ฉบับต่อมาบางฉบับก็ได้กำหนดไว้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ ในหมวดที่ 5 โดยได้เปลี่ยนชื่อ จาก “แนวนโยบายแห่งรัฐ” มาเป็น “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” มีทั้งหมด 17 ข้อ สรุปได้ดังนี้

1. รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต

2. รัฐต้องจัดให้กำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์

ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศ

3. รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และความคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ
5. รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองเสรีภาพของบุคคล และต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
6. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ในทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐทุกระดับ
7. รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานการคุณธรรมและจริยธรรมของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการและพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่
8. รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น
9. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนควบคุมและกำจัดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน
10. รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน และต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้
11. รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษา เสริมสร้างความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย เจริญพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ
12. รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง
13. รัฐต้องดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม
14. รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร
15. รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์

16. รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ ค้ำครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

17. รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี โดยอาศัยกลไกตลาดดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ค้ำครองผู้บริโภคและป้องกันการผูกขาด

1.1.4 พิจารณาศึกษาเปรียบเทียบกับสิทธิมูลฐานของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2558) ได้กำหนดคสิทธิมูลฐานของประชาชนไว้ ดังนี้

- มาตรา 1**
- 1) เกียรติภูมิของมนุษย์จะละเมิดมิได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งมวลของรัฐที่จะต้องเคารพและปกป้องเกียรติของมนุษย์
 - 2) คนชาวเยอรมันยอมรับว่า สิทธิมนุษยชนที่จะละเมิดไม่ได้และที่จจะโอนไม่ได้ นั้น เป็นพื้นฐานของทุกประชาคมของสันติภาพและของคามยุติธรรมในโลก
 - 3) ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการพึงเคารพสิทธิมูลฐานทั้งมวลดังต่อไปนี้ เสมือนหนึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้
- มาตรา 2**
- 1) บุคคลมีสิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้โดยเสรี ตราบใดที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือละเมิดระบอบรัฐธรรมนูญ หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
 - 2) บุคคลมีสิทธิในชีวิตและสิทธิในร่างกายของตนที่จะละเมิดมิได้ เสรีภาพของบุคคลจะถูกละเมิดมิได้ การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย
- มาตรา 3**
- 1) บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย
 - 2) ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน
 - 3) บุคคลจะถูกรอนสิทธิ หรือมีอภิสิทธิ์โดยเหตุของเพศ บิดามารดา เชื้อชาติ ภาษา บ้านเกิดเมืองนอน และแหล่งกำเนิด ศาสนา หรือความเห็นในเรื่องศาสนาหรือความเห็นทางการเมืองไม่ได้
- มาตรา 4**
- 1) เสรีภาพในการนับถือศาสนาและมโนธรรม และเสรีภาพในการนับถือนิยายศาสนา หรือหลักปรัชญาจะถูกละเมิดมิได้
 - 2) การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยไม่ถูกรบกวนย่อมได้รับความคุ้มครอง
 - 3) จะมีการบังคับให้บุคคลเป็นทหารกองกำลังรบที่ขัดต่อมโนธรรมของเขาไม่ได้ รายละเอียดในเรื่องนี้ให้บัญญัติไว้ในกฎหมายของสหพันธ์รัฐ
- มาตรา 5**
- 1) บุคคลมีสิทธิการเขียนและเสรีภาพในและรูปภาพ และมีสิทธิโดยเสรีที่จะแสวงหาข่าวสารให้แก่ตนเองจากแหล่งข่าวที่แสดงออกและโฆษณาโดยเสรี ซึ่งความเห็นของตนโดยการพูด สาธารณะ เสรีภาพในการพิมพ์ การรายงานข่าวโดยวิทยุกระจายเสียง และโดยสิทธิในเกียรติยศส่วนตัวจะละเมิดมิได้
 - 2) สิทธิดังกล่าวย่อมถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั่วไป โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อคุ้มครองเยาวชน และโดยสิทธิในเกียรติยศส่วนตัวจะละเมิดมิได้

- 3) ศิลปะและวิทยาศาสตร์ การวิจัยและการสอนมีความเป็นอิสระ เสรีภาพในการสอนไม่
ทำให้บุคคลพ้นจากการเคารพรัฐธรรมนูญ

- มาตรา 6**
- 1) การแต่งงานและครอบครัวได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษจากรัฐ
 - 2) การอบรมและเลี้ยงดูบุตรเป็นสิทธิตามธรรมชาติของบิดามารดา และเป็นภาระหน้าที่
ของบิดามารดา รัฐพึงให้ความสนใจแก่การปฏิบัติภาระหน้าที่นี้
 - 3) การแยกเด็กออกจากครอบครัวโดยปราศจากการยินยอมของบุคคลผู้มีสิทธิเลี้ยงดูเด็ก
จะกระทำได้อีกโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย และในกรณีที่มิปฏิบัติภาระหน้าที่
ของตนหรือในกรณีที่เด็กอาจถูกทอดทิ้งหากรัฐไม่แยกเด็กออกจากครอบครัว
 - 4) มารดาทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและความดูแลจากประชาคม
 - 5) บุตรนอกกฎหมายพึงได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายเพื่อที่จะให้มีโอกาสเท่าเทียมกับ
บุตรชอบด้วยกฎหมายในการพัฒนาร่างกายและจิตใจ และในการมีฐานะทางสังคม

- มาตรา 7**
- 1) ระบบการศึกษาทั้งหมดอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ
 - 2) บุคคลผู้มีหน้าที่เลี้ยงดูเด็กมีสิทธิที่จะตัดสินใจว่าเด็กควรจะรับการอบรมทางศาสนาหรือไม่
 - 3) การอบรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปกติในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียน
เทศบาลยกเว้นโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนศาสนา โดยที่ไม่เป็นการโอนสิทธิของรัฐในการ
ควบคุมให้การอบรมทางศาสนาดำเนินไปตามความประสงค์ของประชาคมทางศาสนา
การให้ครูคนใดคนหนึ่งฝักอบรมทางศาสนาโดยไม่สมัครใจจะกระทำไม่ได้
 - 4) สิทธิที่จะตั้งโรงเรียนราษฎร์ได้รับการคุ้มครอง โรงเรียนราษฎร์ในฐานะที่เป็นสถาบันให้
การศึกษาแทนโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเทศบาล จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ และ
จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของมลรัฐ การไม่อนุญาตให้จัดตั้งจะกระทำไม่ได้ หาก
โรงเรียนราษฎร์ไม่ต่ำกว่าโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนเทศบาลในจุดมุ่งหมายของ
การศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก และคุณวุฒิของครู และไม่มี การส่งเสริมการแยก
นักเรียนตามฐานะของบิดามารดา การไม่อนุญาตให้กระทำได้เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจ
และกฎหมายของครูไม่ได้รับการค้ำประกันเพียงพอ
 - 5) การอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ชั้นประถมจะกระทำได้อีกแต่กรณีที่จัดตั้งเจ้าหน้าที่
ศึกษาธิการเห็นว่า การอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์พิเศษต่อ
การศึกษา หรือตามคำร้องขอของผู้ที่มีหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก ขอให้ตั้งโรงเรียนดังกล่าวขึ้น
เป็นโรงเรียนหลายนิภาค หรือนิภาคเดียว หรือสอนศาสนาและไม่มีโรงเรียนรัฐบาลหรือ
โรงเรียนเทศบาลประเภทนี้ตั้งอยู่ในประชคมนั้น
 - 6) ให้อุปโรงเรียนเตรียมอุดม

- มาตรา 8 1) คนชาวเยอรมันมีสิทธิในการชุมนุมกันโดยสงบ และปราศจากอาวุธโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าหรือได้รับอนุญาต
- 2) การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการชุมนุม

- มาตรา 9 1) คนชาวเยอรมันมีสิทธิที่จะรวมกันเป็นสมาคมและสโมสร
- 2) ห้ามมิให้ตั้งสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ หรือกิจกรรมที่ขัดต่อกฎหมายอาญา หรือที่มุ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบรัฐธรรมนูญ หรือหลักการแห่งความเข้าใจระหว่างประเทศ
- 3) สิทธิของบุคคลที่จะรวมกันจัดตั้งสมาคมเพื่อพิทักษ์ และปรับปรุงสภาพการทำงาน และสถานะเศรษฐกิจย่อมได้รับการคุ้มครองข้อตกลงที่จำกัดหรือขัดขวางสิทธินี้ย่อมเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ มาตรการใด ๆ เพื่อให้มีข้อตกลงดังกล่าว ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 10 ความลับของจดหมาย และความลับของไปรษณีย์ และโทรคมนาคมเป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ การจำกัดจะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

- มาตรา 11 1) คนชาวเยอรมันมีเสรีภาพที่จะมีภูมิลำเนาภายในอาณาเขตของสหพันธ์รัฐ
- 2) การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และเฉพาะกรณีที่มีการขาดแคลนสิ่งจำเป็นเพื่อมีชีวิตอยู่ได้ และด้วยเหตุดังกล่าวจะเป็นภาระหนักแก่ประชาคม หรือการจำกัดมีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองเยาวชนให้พ้นจากการทอดทิ้ง เพื่อปราบปรามโรคระบาดหรือเพื่อป้องกันอาชญากรรม

- มาตรา 12 1) คนชาวเยอรมันมีสิทธิโดยเสรีที่จะเลือกอาชีพ หรือวิชาชีพ ที่ทำงาน และที่รับการฝึกอบรม การควบคุมวิชาชีพให้กระทำได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
- 2) บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเว้นแต่ภายในขอบเขตของบริการสาธารณะที่เป็นการบังคับตามประเพณีที่ใช้สำหรับทุกคนโดยทั่วไปและโดยเสมอภาค บุคคลที่ไม่อาจปฏิบัติกรรบบที่ใช้อาวุธต้องทำหน้าที่บริการอื่นแทน การทำหน้าที่อื่นแทนนี้จะมีระยะเวลายาวกว่าระยะที่ต้องเป็นทหารไม่ได้ให้กำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายซึ่งจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิในมโนธรรม และจะต้องมีบทบัญญัติที่ให้โอกาสปฏิบัติภายในหน่วยอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับหน่วยใดของกองทัพได้ด้วย
- 3) สตรีไม่ต้องรับราชการทหารตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นหน่วยทหารใด ไม่ว่าจะโดยเหตุผลใดก็ตามจะให้สตรีทำงานในหน่วยงานใดที่ต้องใช้อาวุธไม่ได้
- 4) การเกณฑ์แรงงานจะกระทำได้ก็แต่ในกรณีที่บุคคลถูกลดรอนเสรีภาพโดยคำพิพากษาของศาล

- มาตรา 13**
- 1) เคหสถานจะถูกละเมิดมิได้
 - 2) การค้นเคหสถานจะกระทำได้อีกแต่โดยคำสั่งของผู้พิพากษา หรือหากมีการล่าช้าในการค้นอาจเกิดอันตรายขึ้นได้ จะกระทำได้อีกแต่โดยองค์การอื่นที่กำหนดไว้ในกฎหมายและการค้นจะต้องกระทำในลักษณะที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น
 - 3) นอกจากนี้ การละเมิดมิได้อาจถูกเลิกหรือถูกจำกัดเฉพาะเพื่อหลีกเลี่ยงภัยพิบัติสาธารณะ หรือภัยที่เป็นอันตรายต่อชีวิตของบุคคล หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อป้องกันภัยอันตรายอันมีมาเป็นการฉุกเฉินต่อความมั่นคงสาธารณะ และความสงบเรียบร้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อบรรเทาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย เพื่อการปราบปรามโรคติดต่อหรือคุ้มครองเยาวชนที่ตกอยู่ในภัยอันตราย

- มาตรา 14**
- 1) สิทธิในทรัพย์สินและสิทธิในการรับมรดก ย่อมได้รับความคุ้มครอง สภาพและขอบเขตของสิทธิให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
 - 2) การมีทรัพย์สินย่อมมีหน้าที่ด้วย การใช้ทรัพย์สินควรจะทำในลักษณะเพื่อส่วนรวม
 - 3) การเวนคืนจะกระทำได้อีกแต่เพื่อส่วนรวม การเวนคืนจะกระทำได้อีกแต่โดยกฎหมายใช้อำนาจกระทำได้ หรืออาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งบัญญัติถึงลักษณะ และขอบเขตค่าชดเชยด้วยการกำหนดค่าชดเชยนั้น ให้คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ และผลประโยชน์ของผู้เสียหาย ในกรณีที่ไม่อาจตกลงกันในเรื่องค่าชดเชยให้ฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้

มาตรา 15 เพื่อประโยชน์ร่วมกันของสังคม การโอนที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และปัจจัยในการผลิตของเอกชนมาเป็นของรัฐ หรือในลักษณะอื่นที่เป็นเศรษฐกิจที่รัฐควบคุมจะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติถึงประเภท และขอบเขตของค่าทำขวัญไว้ สำหรับค่าทำขวัญนั้นให้นำบทบัญญัติมาตรา 14 วรรค 3 ประโยคที่ 3 และ 4 มาใช้โดยอนุโลม

- มาตรา 16**
- 1) บุคคลจะถูกถอดถอนสัญชาติเยอรมันไม่ได้ การสูญเสียสัญชาติต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และหากผู้ที่ถูกกระทบกระเทือนไม่ยินยอมแล้ว จะกระทำได้อีกแต่ในกรณีที่บุคคลนั้นจะไม่เป็นคนไร้สัญชาติเท่านั้น
 - 2) การเนรเทศผู้มีสัญชาติเยอรมันจะทำได้ บุคคลผู้ต้องโทษโดยเหตุทางกวมเมืองมีสิทธิลี้ภัย

มาตรา 17 บุคคลคนเดียวหรือหลายคนรวมกัน มีสิทธิเสนอคำร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเรื่องราวร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และต่อสภาผู้แทน

มาตรา 17 ก. 1) กฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารและการรับราชการอื่นแทนราชการทหาร เฉพาะบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่ผู้รับราชการทหารและผู้รับราชการอื่นแทนราชการทหาร ในระหว่างที่รับราชการทหารหรือรับราชการอื่นแทนราชการทหารอาจบัญญัติจำกัดสิทธิมูลฐานในการแสดงออกหรือการโฆษณาความเห็นโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ (มาตรา 5 วรรค (1) ครั้งประโยคที่หนึ่ง) สิทธิมูลฐาน

ในการชุมนุม (มาตรา 8) และสิทธิในการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ (มาตรา 17) เฉพาะส่วนที่อนุญาตให้ยื่นคำร้องขอหรือเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ร่วมกับบุคคลอื่นเท่านั้น

2) กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันประเทศรวมทั้งการคุ้มครองประชาชนพลเรือน อาจมีบัญญัติกำจัดสิทธิมูลฐานในการมีภูมิลำเนา (มาตรา 11) และการละเมิดมิได้ของเคหสถาน (มาตรา 13) ได้

มาตรา 18 บุคคลผู้ที่ใช้อย่างเกินขอบเขตซึ่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการพิมพ์ (มาตรา 5 วรรค 2) เสรีภาพในการสอน (มาตรา 5 วรรค 3) เสรีภาพในการชุมนุม (มาตรา 8) เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม (มาตรา 9) ความลับของจดหมายไปรษณีย์ และโทรเลข (มาตรา 10) สิทธิทรัพย์สิน (มาตรา 14) หรือสิทธิในการลี้ภัย (มาตรา 16 วรรค 2) เพื่อที่จะโจมตีระบอบประชาธิปไตยเสรีแล้วจะต้องถูกรอนสิทธิเสรีภาพทั้งหมด การรอนสิทธิเสรีภาพ และขอบเขตของการรอนให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ

- มาตรา 19
- 1) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ การจำกัดสิทธิมูลฐานจะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติของกฎหมายอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะกฎหมายนั้นจะต้องใช้ได้กับทุกคนเป็นการทั่วไป และจะใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้เพื่อประโยชน์ดังกล่าวกฎหมายจะต้องบัญญัติถึงสิทธิมูลฐานที่ถูกจำกัดรวมทั้งมาตราของสิทธิมูลฐานนั้นด้วย
 - 2) ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามจำกัดสาระสำคัญของสิทธิมูลฐาน
 - 3) สิทธิมูลฐานย่อมมีผลบังคับถึงบรรดาองค์การที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายมหาชนเยอรมันเท่าที่สภาพของสิทธินั้นจะอำนวย
 - 4) หากหน่วยราชการละเมิดสิทธิของบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้หากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้เป็นอำนาจของศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายที่จะพิจารณาพิพากษา

1.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการร่างรัฐธรรมนูญ

การร่างรัฐธรรมนูญต้องยึดเจตนารมณ์ 4 ประการ (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, 2558)

ประกอบด้วย การแก้ปัญหาในอดีต คือ

1. สร้างพลเมืองเป็นใหญ่
2. สร้างการเมืองใสสะอาดและสมดุล
3. การหนุนสังคมมีความเป็นธรรม
4. นำชาติสู่สันติสุข

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ได้เผยแพร่เอกสารความเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิฯ เสนอคว่ำร่างรธน. จัดตั้ง สสร. จากประชาชนใหม่, 2558) เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาด้านสิทธิเสรีภาพของร่างรัฐธรรมนูญซึ่งสภาพปฏิรูปแห่งชาติไม่เห็นชอบว่า ในหมวดสิทธิเสรีภาพ ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 รัฐจะดำเนินการรับรองสิทธิของบุคคลให้สัมฤทธิ์ผลตามความสามารถทางการคลังของรัฐเท่านั้น ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญแบ่งสิทธิออกเป็น 2 ประเภทคือสิทธิมนุษยชน

และสิทธิพลเมือง ตามมาตรา 26 สิทธิพลเมือง หมายถึงสิทธิของประชาชนชาวไทยเท่านั้นโดยจะครอบคลุมถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานหลายอย่างเช่น สิทธิในการศึกษา เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิในการได้รับการบริการด้านสาธารณสุขรวมถึงสิทธิชุมชนท้องถิ่นซึ่งกรณีเหล่านี้ตามมาตรา 45 ตัดสิทธิประชาชนที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองในสิทธิเหล่านี้เพียงเท่าที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่รัฐจัดให้เท่านั้น ด้านเสรีภาพสื่อ ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 กำหนดให้เจ้าของกิจการสื่อมวลชน ต้องเป็นพลเมืองชาวไทยเท่านั้น โดยที่ห้ามเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและห้ามเป็นเจ้าของกิจการสื่อหลายกิจการที่จะมีผลต่อการครอบงำการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสังคม การบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญในลักษณะนี้เห็นว่าได้ เป็นการละเลยหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานหลายประการ แม้การแยกสิทธิมนุษยชนกับสิทธิพลเมืองออกจากกันจะเป็นความเห็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการ แต่สิทธิพลเมือง ครอบคลุมเพียงแคสิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง หรือสิทธิในการรวมกันเป็นสมาคมเท่านั้น ในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติกลับให้สิทธิมนุษยชนพื้นฐาน เช่น สิทธิด้านสาธารณสุข หรือสิทธิทางการศึกษาเป็นสิทธิพลเมือง ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนชาวไทยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 45 กำหนดให้คุ้มครองสิทธิบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยเท่าที่รัฐจัดให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าว นอกจากนี้ สิทธิชุมชน ยังมีความน่ากังวลที่รัฐจะคุ้มครองเพียงชุมชนของพลเมืองเท่านั้น แต่ละเลยไม่คุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อย ชนเผ่าที่อยู่อาศัยตามพื้นที่ต่าง ๆ ของไทย ซึ่งบุคคลเหล่านี้เคยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ 2550 เดิม แต่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่คุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนดังกล่าว

1.3 ข้อเสนอต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ*

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) โดย ศาสตราจารย์ คณิต ญ นคร ประธานกรรมการปฏิรูปกฎหมาย จัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะเรื่อง “ข้อเสนอต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ” เสนอต่อนายกรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ และประธานกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2558 ที่ผ่านมา โดยมีสาระสำคัญในด้านสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ดังต่อไปนี้

1. การให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล นอกจากจะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแล้ว จะต้องได้รับความคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

2. ควรบัญญัติความเป็นพหุเชื้อชาติของสังคมประเทศไทยไว้ว่า “ปวงชนชาวไทยที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความเป็นพหุเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเหล่ากำเนิด เพศ หรือ ศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

3. ควรบัญญัติคำว่า “สิทธิเสรีภาพของบุคคล” เท่านั้น ไม่แยกเป็น “สิทธิมนุษยชน” และ “สิทธิพลเมือง” อันเป็นการจำกัดสิทธิคุ้มครองเฉพาะพลเมืองที่เป็นประชาชนชาวไทยเท่านั้น หากเรื่องใดที่รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่จะให้สิทธิเฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ก็ควรบัญญัติการให้สิทธิดังกล่าวโดยชัดแจ้งเป็นเรื่องๆ ไป เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เป็นต้น รวมทั้งควรบัญญัติให้หญิง ชาย และบุคคลทุกเพศสภาพมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

4. สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย นอกจากการบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่อการทรมาน การทารุณกรรม หรือ การลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมแล้ว ต้องเพิ่มความคุ้มครองกรณีการย้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการทำให้บุคคลสูญหายโดยถูกบังคับด้วย

5. สิทธิในการได้รับพิจารณาตัวอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยเคร่งครัดของเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ควรบัญญัติให้ครอบคลุมถึงคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ รวมทั้งการให้บริการช่วยเหลือด้านกฎหมายเป็นพิเศษด้วย

6. ควรบัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการตรากฎหมายที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน และต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกันด้วย

* ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. (2558). ความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง ข้อเสนอต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://www.lrcj.go.th/th/?p=16500>

1.4 สรุปความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการวิสามัญประจำสภาปฏิรูปแห่งชาติ 18 คณะ*

เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2557 ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) โดย นายเทียนฉาย กีระนันทน์ ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ เป็นประธานการประชุมเพื่อพิจารณาข้อเสนอของคณะกรรมการการวิสามัญประจำสภาปฏิรูปแห่งชาติ 18 คณะ ต่อแนวทางยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติได้อภิปรายอย่างกว้างขวาง พร้อมเห็นด้วยกับแนวทางการปฏิรูปและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ โดยสรุปสาระสำคัญในด้านสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้ดังนี้

1. บุคคลย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการศึกษาที่มีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อการพัฒนาตนเองตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตสอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล มีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และความเป็นเอกภาพของชาติ

2. สิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็น หรือการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นย่อมได้รับความคุ้มครอง รวมถึงสิทธิในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ

3. กำหนดให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่เหมาะสม มีคุณภาพและได้มาตรฐาน อยู่ในสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีและมีสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน บนพื้นฐานการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองทุกคน

4. ประชาชนมีสิทธิในการติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

5. บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีตามหลักความสามารถ เป็นธรรมและทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

6. บุคคลมีหน้าที่ในการร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบชุมชนและประเทศชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามของชุมชนและของชาติ มีหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของภาครัฐ และเสียภาษีตามความสามารถที่เป็นธรรมอย่างทั่วถึง

7. สถาบันครอบครัวมีหน้าที่พัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นพลเมืองดี สร้างครอบครัวที่อบอุ่น พ่อและแม่มีสิทธิลาเพื่อดูแลบุตรในระยะเวลาที่เพียงพอ สร้างระบบและกลไกที่หนุนเสริมให้ครอบครัวมีบุตรที่มีคุณภาพ

8. แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจำเป็นต้องบัญญัติให้สอดคล้องกัน กระจายอำนาจรัฐไปสู่ชุมชน ให้อำนาจจัดการตนเอง ภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็งและสามารถกำหนดเป็นเขตคุ้มครองวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์เฉพาะชุมชนได้ รวมทั้งมีการประเมินผลกระทบอย่างรอบด้านจากนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการในชุมชนนั้นแบบมีส่วนร่วม จัดระบบและกลไกในการทำให้เกิดสังคม

* ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). สรุปความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการวิสามัญประจำสภาปฏิรูปแห่งชาติ 18 คณะ. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2558 จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrc2557/d121557-01.pdf

คุณธรรมมีความเกื้อกูลแบ่งปันกัน เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่น และมีมาตรการ และกลไกป้องกันและควบคุมการทุจริตประพฤติ มิชอบในทุกวงการอย่างจริงจัง

9. รัฐมีหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพการทำหน้าที่พลเมือง ตระหนักถึงคุณค่าหรือค่านิยมในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักชาติ เสียสละ มีความเกื้อกูลแบ่งปันกัน เป็นสังคมแห่งพลังปัญญา สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม และสามารถรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคประชาสังคม ภาคประชาชน หรือ เครือข่ายพลังพลเมืองได้อย่างหลากหลาย โดยมีการสนับสนุนทางการเงินเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนที่พึ่งพาตนเองและทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

บทที่ 2 สรุปข่าวและบทความเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

2.1 สรุปข่าวเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ*

วันที่ 2 พ.ย.2558 นายรชิต สิงหเสนี โฆษกคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) แถลงว่า “กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” ได้มีการพิจารณาในประเด็นของ หมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยให้รัฐ คุ้มครองและบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ ในเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนี้

1. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ
2. ให้รัฐจัดให้เกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน ได้รับความปลอดภัยในการทำงาน และสวัสดิการที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ
3. ให้รัฐจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม ส่งเสริมให้ผู้บริโภครวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตน จัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของรัฐในการจัดทำนโยบายสาธารณะที่กระทบสถานะทางการเงิน และการคลังของประเทศ
4. ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดให้มีสาธารณูปโภค และการจัดทำบริการสาธารณะตามความเหมาะสม
5. กำหนดให้รัฐพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน และงานอื่นของรัฐให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ขจัดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาบุคลากรของรัฐให้มีความรู้ ความสามารถ

* ที่มา : ASTVผู้จัดการออนไลน์. (2 พฤศจิกายน 2558). *กรธ.ถกหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เหยินดำโพลอาสาสำรวจให้ฟรี*. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2558.

2.2 สรุปบทความเกี่ยวกับ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เรื่อง “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐสู่ อบท”

ประเด็นที่น่าสนใจ เรื่องหนึ่งที่สำคัญที่สามารถชี้แนะ หรือเป็นธงนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น หรือ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (อบท.) ได้ก็คือ "ยุทธศาสตร์ชาติ" หรือ "ยุทธศาสตร์ของชาติ" ซึ่งอยู่ในบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ ภาค 2 ผู้นำการเมืองที่ดีและระบบผู้แทนที่ดี หมวด 2 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ

ในการบริหารจัดการใด ๆ ก็ตาม องค์กรต้องมีเป้าหมาย มีแนวทาง มีการปฏิบัติเพื่อให้ไปสู่จุดมุ่งหมาย (Ends) ซึ่งแนวทางไปสู่เป้าหมายสุดท้ายที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ "ยุทธศาสตร์ชาติ" ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใดก็ตาม จะมีบทบัญญัติบทหนึ่งที่สำคัญคือ บทที่ว่าด้วย "ยุทธศาสตร์ของชาติ" ในความหมายของคำว่า "ยุทธศาสตร์" (Strategical end) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้ (Phachern Thammasarakoon , 2558)

มารวย ส่งทานินทร์ ได้สรุปความหมายง่ายๆของคำว่า “ยุทธศาสตร์” คือ การทำให้สำเร็จอย่างเป็นระบบ (The Execution Premium)

เคลาส์เซวิทซ์ (Carl von Clausewitz) นักปราชญ์ชาวตะวันตกได้กล่าวถึงความหมายของยุทธศาสตร์ไว้ตอนหนึ่งว่าว่า "ยุทธศาสตร์หมายความถึง ศิลปะของการใช้การยุทธ์เป็นเครื่องมือ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสงคราม"

จักษ์วัชร ศิริวรรณ ได้ให้ความหมายของ แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและการกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์กร (Corporate Goal)

ในขณะที่เดียวกันผู้เขียนยังได้มีการให้ข้อสังเกตและข้อคิดเห็น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (อบท.) ดังนี้ (Phachern Thammasarakoon , 2558)

(1) ยุทธศาสตร์มีความสำคัญระดับประเทศในการขับเคลื่อนเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ในระยะยาวที่กำหนดไว้ในประเทศต่าง ๆ ปัจจุบันมักนำเอา "ยุทธศาสตร์ของประเทศ หรือยุทธศาสตร์ของชาติ" เป็นตัวชูโรง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่การแข่งขันกับนานาอารยประเทศได้ เช่น ประเทศจีน ประเทศเกาหลีใต้ ได้มีการยึดยุทธศาสตร์ของชาติเป็นหลักจนสามารถนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่นำหน้าประเทศอื่นๆ

(2) รัฐบาล มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา บนพื้นฐานแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนด "ยุทธศาสตร์ของชาติ" หรือ "ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ" ไว้แล้ว คือ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ต้องมีการกระจายอำนาจ และจัดการกิจ อำนาจหน้าที่ และขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจน

*ที่มา : Phachern Thammasarakoon. (30 เมษายน 2558). แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐสู่ อบท. สืบค้น

ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรบริหารท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

(3) การบริหารราชการแผ่นดินและการจัดสรรงบประมาณต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาวและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นั่นคือ ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้

(4) โดยหลักการแล้ว นโยบายรัฐบาล นโยบายบริหารราชการแผ่นดิน ย่อมต้องยึดตามยุทธศาสตร์ของชาติเป็นสำคัญ (พิจารณาว่านโยบายรัฐบาล นโยบายบริหารราชการแผ่นดิน และ ยุทธศาสตร์ของชาติ อันไหนใหญ่กว่ากัน) เช่นการกำหนดยุทธศาสตร์ของชาติเป็นตัวนำ อาจมีการนำนโยบาย "ประชานิยม" ของเหล่าบรรดานักการเมืองในแต่ละรุ่นที่จะเข้ามาบริหารประเทศลงได้ โดยเฉพาะเรื่องการนำงบประมาณของชาติไปใช้ในการหาเสียง หาคะแนนนิยมส่วนตัว เพราะรัฐบาลต้องแถลงนโยบาย และ กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วย

(5) ในเรื่องการเข้าถึงบริการสาธารณะ ควรเพิ่ม "เป็นธรรม" ต่อท้าย เท่าเทียมกัน โดยแก้ จาก "...เข้าถึงบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน" เป็น "...เข้าถึงบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกันและเป็นธรรม"

(6) แก้ไขคำว่า "ได้รับ..." เป็น "เข้าถึง..." เนื่องจากใช้คำว่า "เข้าถึง" จะมีความหมายในเชิงรูปธรรมมากกว่า เช่น "เด็ก เยาวชน สตรี บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิ "ได้รับ" สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ในขณะที่เดียวกัน รัฐต้องจัดและส่งเสริมให้ประชาชน "ได้รับ" บริการสาธารณสุขที่เหมาะสม ... และ "ได้รับ" สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานอันจำเป็นอย่างเท่าเทียมกัน...

จากข้อสังเกตและข้อเสนอแนะดังกล่าวในส่วนของ “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” นี้ จะไปเชื่อมโยงกับ เรื่อง "การปฏิรูปด้านการบริหารราชการแผ่นดิน" และ "การปฏิรูปด้านการบริหารท้องถิ่น" ได้ เพราะในการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อไปสู่เป้าหมายตาม "ยุทธศาสตร์ชาติ" และ "วิสัยทัศน์ในระยะยาว" ที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้าง "พลเมืองให้เป็นใหญ่" นั้น ย่อมมีจุดเริ่มต้นและปลายทางสิ้นสุดที่ท้องถิ่นทั้งสิ้น ฉะนั้น "ยุทธศาสตร์ชาติ" จึงมีความสำคัญยิ่งต่อท้องถิ่นด้วยเหตุผลดังกล่าว

สำนักวิชาการ ให้การบริการทางวิชาการ

1. จุดบริการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์
 - กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 โทร. 0 2244 2072 โทรสาร 0 2244 2058
ด้านการเมืองการปกครอง ความมั่นคง การทหาร การยุติธรรม กฎหมายระหว่างประเทศ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการ ทรัพย์สินทางปัญญา
 - กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 โทร. 0 2244 2071 โทรสาร 0 2244 2058
ด้านเศรษฐกิจ พาณิชย การเงิน การคลัง การธนาคาร การลงทุน งบประมาณ ประกันภัย
อุตสาหกรรม คมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเกษตรและสหกรณ์
 - กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 โทร. 0 2244 2070 โทรสาร 0 2244 2058
ด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม แรงงานและสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี
การสาธารณสุข การท่องเที่ยว การกีฬา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม การพลังงาน
2. จุดบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ (e-knowledge services) อาคารรัฐสภา 1 ชั้น 3
โทร. 0 2244 1877 โทรสาร 0 2244 1878